

УДК 006.4:355.66:687.152

DOI <https://doi.org/10.24919/2308-4863/81-2-11>**Наталія ОСТАПЕНКО,***orcid.org/0000-0002-3836-7073**доктор технічних наук, професор,
декан факультету мистецтв і моди**Київського національного університету технологій та дизайну
(Київ, Україна) ostapenko.nv@knutd.com.ua***Яна МАМЧЕНКО,***orcid.org/0000-0001-6075-1285**аспірант, асистент кафедри моди та стилю**Київського національного університету технологій та дизайну
(Київ, Україна) mamchenko.yo@knutd.edu.ua*

ОДЯГ ТА ТЕКСТИЛЬНІ ВИРОБИ ВІЙСЬКОВОГО ПРИЗНАЧЕННЯ: ПОНЯТІЙНО-ТЕРМІНОЛОГІЧНІ АСПЕКТИ

Статтю присвячено термінологічній проблематиці неоднозначності тлумачення та використання специфічних термінів у сфері дизайну та технологій виготовлення виробів військового призначення.

Тотальна мілітаризація суспільства, пов'язана із загостренням збройних конфліктів на світовому рівні, слугує рушієм проникнення військової лексики у всі сфери життя та викликає підвищений інтерес до наявних проблем військової сфери. Таким чином, враховуючи сучасні реалії, мовне питання в Україні не є виключно термінологічним та лінгвістичним, а має політичну, соціальну й культурну складову та потребує комплексного підходу до дієвості термінологічної системи у сфері військової справи, зокрема речового забезпечення військових з огляду на особливості міжгалузевих терміносистем.

В статті описано проблематику понятійно-термінологічного апарату, що полягає у розходженні змістовного наповнення понять, різному визначенні одного терміну, невідповідності та нерегульованості термінології нормативних документів, в тому числі національних стандартів із стандартами європейського та міжнародного рівнів, що особливо актуально за умов активного їх впровадження.

За результатами аналізу викладено основні теоретичні основи, що слугують джерельною базою при проектуванні військового одягу та інших швейних виробів, а саме перелік нормативних документів, які містять впорядковану інформацію та окреслюють терміновживання в галузі військової справи, зокрема речового забезпечення військових тощо.

Представлено та проаналізовано специфічні термінологічні визначення понять «речове забезпечення», «обмундирування», «спорядження», «екіпірування», «бойовий єдиний комплект». Визначено та співставлено поняття термінів в галузі військової справи та сфері дизайну й технологій виготовлення, а саме терміни «військова форма одягу» – «формений одяг», «натільна білизна» – «білизняні вироби» тощо.

Надано тлумачення та розкрито суть узагальнюючого поняття «військова форма одягу».

Ключові слова: екіпірування, спорядження, обмундирування, українська військова терміносистема, речове забезпечення, уніформологія.

Nataliia OSTAPENKO,*orcid.org/0000-0002-3836-7073**Doctor of Technical Sciences, Professor,
Dean of the Faculty of Arts and Fashion**Kyiv National University of Technologies and Design
(Kyiv, Ukraine) ostapenko.nv@knutd.com.ua***Yana MAMCHENKO,***orcid.org/0000-0001-6075-1285**Postgraduate Student, Assistant at the Department of Fashion and Style
Kyiv National University of Technologies and Design
(Kyiv, Ukraine) mamchenko.yo@knutd.edu.ua*

MILITARY CLOTHING AND TEXTILE PRODUCTS: CONCEPTUAL AND TERMINOLOGICAL ASPECTS

The article is devoted to the terminological issues of ambiguity in the interpretation and use of specific terms in the design and technology of military products.

The total militarisation of society, associated with the aggravation of armed conflicts at the global level, is driving the penetration of military vocabulary into all spheres of life and arousing increased interest in the existing problems of the military sphere. Thus, given the current realities, the language issue in Ukraine is not exclusively terminological and linguistic but has a political, social, and cultural component and requires a comprehensive approach to the effectiveness of the terminology system in the field of military affairs, in particular, military material support, taking into account the peculiarities of interdisciplinary terminology systems.

The article describes the problems of the conceptual and terminological apparatus, which include the difference in the content of concepts, different definitions of one term, inconsistency and unsettled terminology of regulatory documents, including national standards, with the standards of the European and international levels, which is especially relevant in the context of their active implementation.

Based on the results of the analysis, the main theoretical foundations that serve as a source base for the design of military clothing and other garments are outlined, namely a list of regulatory documents that contain streamlined information and define the terminology used in the field of military affairs, including military clothing, etc.

The author presents and analyses specific terminological definitions of «material support», «uniform», «equipment», «outfit» and «combat uniform». The concepts of terms in the field of military affairs and the field of design and manufacturing technologies are defined and compared, namely the terms «military uniform» – «uniform», «underwear» – «underclothes» etc.

The article provides an interpretation and reveals the essence of the generalized concept of «military uniform».

Key words: *equipment, gear, uniforms, ukrainian military term system, material support, uniformology.*

Постановка проблеми. Наразі однією з провідних стратегій держави є досягнення необхідного рівня взаємосумісності нормативної документації, широке запровадження стандартів та вимог міжнародного рівня.

Адаптація законодавства передбачає реформування вітчизняної нормативно-правової системи та приведення до відповідності із міжнародними стандартами законодавства, зокрема в сфері дизайну, технологій виготовлення виробів військового призначення та речового забезпечення військовослужбовців. Це безпосередньо пов'язано із євроінтеграцією, посиленням оборонних спроможностей та боєздатності, прагненням до підвищення рівня безпеки військовослужбовців при виконанні бойових завдань.

Аналіз понятійного апарату та терміносистеми є ключовою складовою загального формування теоретичної бази з проектування виробів військового призначення. Дане дослідження характеризується міждисциплінарністю та виконується з метою осмислення особливостей окремих термінів та понять, уточнення їх тлумачення для однозначності використання, чіткого взаєморозуміння, обміну інформацією та результатами наукових досліджень серед науковців, спеціалістів з дизайну, швейної галузі та військових, а також задля окреслення проблемних питань та формування підґрунтя для подальших досліджень.

Аналіз досліджень. Світові та локальні війни, збройні конфлікти, російсько-українська війна

характеризуються появою значної кількості військових термінів та професійної лексики. Доробок учених у дослідженні військової лексики є значним, однак більшість досліджень української військової термінології розглядають питання з точки зору філології, лінгвістичного аналізу та в історико-етнографічному напрямі.

Вивченню проблеми військової терміносистеми, її становлення й подальшого розвитку у історіографічному контексті присвячено низку праць українських науковців-мовознавців Туровської Л., Бурячок А., Яремко Я., Яценко Н., Литовченко І. та інших (Яценко, 2009; Туровська, 2007; Литовченко, 2016; Яремко, 2014). Так, науковцями в монографії (Яценко, 2009) проведено та висвітлено результати ґрунтовного аналізу формування термінів військового одягу в українській мові та їх визначень.

Еволюцію однострою та знаків розрізнення військовослужбовців у різні історичні періоди досліджували науковці Юрова Т., Чмир М. (Юрова, 2016; Чмир, 2007).

Науковець Слаутич Є. комплексно дослідив історію обмундирування козаків Української козацької держави у другій половині XVII ст. – першій третині XVIII ст. (Слаутич, 2003; Слаутич, 2009). Значну кількість його наукових праць присвячено питанню уніформології українського козацького війська, зокрема походженню предметів одягу для козаків, аспектам, які впливали на формування та розвиток костюма, функціо-

нальному призначенню окремих елементів та їх конструктивним особливостям, способу носіння складових виробів обмундирування та аналізу матеріалів для військового одягу.

Відповідно до Програми робіт із військової стандартизації на 2024–2026 роки, як пріоритетного напряму імплементації стандартів НАТО, наразі на стадії розроблення перебуває проєкт «Військова стандартизація. Термінологічна робота. Основні засади», робота над яким розпочата з 2021 року та передбачає систематизацію термінів та визначень понять у сфері військової справи й врегулювання їх вживання (Програма робіт із військової стандартизації, 2023).

Динамічний розвиток військової лексики в сучасній українській мові протягом останніх десятиліть є результатом відродження національної ідентичності, прагненням до збереження історичної спадщини українського війська та реалізується впровадженням українських відповідників у військову терміносистему.

Термінологія у сфері військової справи, зокрема військового одягу, наразі є застосовувана не лише серед військових, а й інших напрямів життєдіяльності людини у зв'язку із милітаризацією суспільства та підвищеною увагою до оборонної сфери.

Таким чином, актуальність висвітлення проблем термінології військового одягу зумовлена динамічністю лексичної системи, її безперервним розширенням новими мовними одиницями та вилученням зі слововжитку застарілих термінів. Доцільність досліджень обумовлена необхідністю комплексного аналізу терміносистеми у контексті дизайну та технологій виготовлення швейних виробів для військовослужбовців, що не знайшли детального опрацювання.

Мета статті полягає у висвітленні проблемних питань та ключових понять термінологічного апарату в сфері дизайну та технологій виготовлення одягу і текстильних виробів військового призначення, які мають неузгодженість визначень та понять, двозначне розуміння, розмите формулювання, декілька визначень для одного терміну, недостатньо чіткий переклад, суперечливий зміст та потребують роз'яснення у разі відсутності визначення, з метою гармонізації понятійно-термінологічного апарату законодавчої, нормативно-правової та технічної документації, зокрема законів, стандартів, технічних умов та описів, регламентів, наказів, рекомендацій тощо.

Варто зауважити, що в пропонованому дослідженні розглядається термінологічний пласт з дизайну та технологій виготовлення одягу і текстильних виробів військового призначення з огляду на фахову терміносистему.

Виклад основного матеріалу. Науковцями Яценко Н., Туровською Л. в працях (Яценко, 2009: 20–25; Туровська, 2007) описано еволюцію української військової термінології, що бере свій початок із становлення держави та її війська.

Словотворення, зокрема в галузі військової лексики та термінології, є безперервним створенням нових й зміни наявних слів та словосполучень, що безпосередньо пов'язано з історичними періодами, соціально-політичними процесами в країні, як-от виникненням війн, військових конфліктів, впровадженням інновацій в сфері матеріалознавства та технологій, модернізацією техніки тощо та характеризується інтенсивністю змін та відносною сталістю.

Серед основних етапів формування термінологічних аспектів одягу та інших виробів військового призначення, а разом військової термінології, варто виокремити історичні періоди. Дослідниками узагальнено орієнтовно близько семи основних періодів еволюції військової термінологічної системи, що розвивалася нелінійно, відповідно до історичних, політичних та соціально-економічних передумов в різних часових площинах. Перший період – княжа доба (охоплює XI–XIII ст.), окреслює розвиток професійної мови військових у древньокіївській Русі та формування спеціальної терміносистеми у військовій сфері; другий період – козацька доба (XIV–XVII ст.), що характеризується своєрідним професійним слововжитком та значною кількістю запозичень з різних мов, оскільки в XVI–XVII ст. відбувався активний розвиток військової справи, а зокрема й терміносистеми; третій період (кінець XVIII ст. – перша половина XIX ст.) – занепад розвитку української військової термінології, що був пов'язаний із поділом української держави та включенням до складу Австро-Угорської та Російської імперій й відповідно розподілом фахової мови на «східну», що базувалася на запозиченнях з російської мови та «західну» – орієнтовану на лексику західноукраїнського соціуму, запозичень з польської та ретро-термінологію; четвертий період (друга половина XIX ст. – початок XX ст.) – зародження української військової термінології, основу якої складають терміни козацької доби, що було пов'язано із розбудовою наукових товариств, гуртків та військових організацій; п'ятий період – українізація (1920-ті роки – початок 1930-х років) – є одним із найпотужніших етапів формування терміносистеми, яка стала основою розвитку української військової термінології, характеризується появою великої кількості спеціальних словників військової термінології; шостий – русифікація (1939–1990 рр), що охоплює Другу світову війну,

повоєнний період та характеризується появою запозичень з німецької мови й активним пошуком їх українських відповідників, а також суттєвим наближенням військової термінології до російської і саме в цей час виникають вже знайомі нам терміни, як уніформа, екіпіровка, тільняшка, плащ-палатка, хоча зазначені назви виробів мали українські відповідники – однострій, спорядження, тільник, плащ-намет, які застосовуються й досі (Яценко, 2009: 20–23; Литовченко, 2016: 15–16; Яремко, 2014: 18–53, 167–193; Жалай та ін., 2018: 11–13). Однак, слід зауважити, що періодизація розвитку української військової термінології достатньо умовна, а дослідники виокремлюють зазначені періоди із певними часовими розбіжностями, акцентуючи увагу на основних соціально-політичних подіях.

Сьомий етап охоплює період набуття Україною державної незалежності (90-ті роки ХХ ст.), становлення власних Збройних Сил, що обумовило формування та розвиток української військової термінології. Актуальність питання терміноутворення та стандартизації лексики й окремих визначень понять, зокрема в царині військової справи набуває особливого значення за умов інтеграції з іншими державами та розвитку міжнародних відносин.

Необхідність сучасного підходу до проектування виробів військового призначення обґрунтовано постійним розширенням їх асортименту та матеріалів для виготовлення, спорядження, екіпірування, введенням нових форм та елементів, відповідно до потреб військових та оновлення технічного забезпечення, активним впровадженням стандартів НАТО. В свою чергу це призводить до неоднозначності визначення окремих термінів та понять, відсутності їх узгодженості в документах державного значення, серед відповідних державних структурних підрозділів, науковців, фахівців-практиків, спеціалістів на підприємствах, в установах та організаціях, які здійснюють проектування, розроблення, виробництво і постачання продукції.

Варто зауважити, що необхідно розмежувати поняття «військова лексика» та «військова термінологія», оскільки останнє є більш сталим, фаховим, однозначним, відповідає поняттям військової справи та має зв'язок з науковими концепціями, тоді як військова лексика є більш загальноживаною, поширеною серед широкої аудиторії (Яценко, 2009: 12).

Як відомо, проектування виробів військового призначення здійснюється з врахуванням низки чинних міжнародних, регіональних та національних стандартів, зокрема державних нормативно-правових документів (технічних специфікацій,

регламентів, законодавчих актів, наказів, розпоряджень) тощо, що становлять джерельну базу. Стандартизація полягає у визначенні чітких положень та встановленні базових норм щодо термінів та визначень, текстильних матеріалів й фурнітури для виготовлення, маркування; вимог до ергономічних, захисних, естетичних властивостей; номенклатури показників якості тощо з метою досягнення необхідного рівня якості виробів та впорядкованості інформації, зокрема термінів та визначень в певній галузі.

Серед основних нормативних документів, що регламентують порядок розробки, виробництва та впровадження, в тому числі термінологічно-понятійний апарат у сфері дизайну та технологій виготовлення виробів військового призначення та порядок речового забезпечення військовослужбовців є:

– Наказ Міністерства оборони України від 29.04.2016 № 232 «Про речове забезпечення військовослужбовців Збройних Сил України та Державної спеціальної служби транспорту» (Наказ МОУ № 232, 2016);

– технічні специфікації Міністерства оборони України на предмети для речового забезпечення, що встановлюють технічні вимоги, яким повинні задовольняти вироби (Технічні специфікації МОУ, 2024);

– інструкція про організацію речового забезпечення військовослужбовців Збройних Сил України в мирний час та особливий період (Інструкція про організацію речового забезпечення, 2016);

– Військовий стандарт ВСТ 01.301.001 – 2018 (02) «Речове забезпечення. Система розроблення предметів для речового забезпечення. Основні положення» – встановлює вимоги до системи розроблення предметів для речового забезпечення (ВСТ 01.301.001, 2018).

Є недостатньо зрозумілим та потребує подальшого роз'яснення термін «речове майно», а саме його складові елементи. Поняття терміну «речове майно» означає «військова форма одягу, знаки розрізнення військовослужбовців, спеціальний одяг для виконання спеціальних робіт, спеціальний одяг та спорядження для виконання спеціальних завдань, тканини для пошиття форменого одягу, взуття, постільні речі, спорядження», тобто налічує повний перелік складових виробів, якими забезпечуються військовослужбовці для виконання ними службових завдань, як у мирний час, так і в особливий період (Наказ управління державної охорони № 287, 2023).

Відповідно до оприлюдненого на офіційному сайті Міністерства оборони України пере-

ліку стандартів та керівних документів НАТО, які запроваджені в сфері матеріального забезпечення, зокрема речового, можна дійти висновку, що наразі діє ряд національних документів, якими запроваджено стандарти Північноатлантичного альянсу (Технічні специфікації МОУ, 2024). Однак дана кількість стандартів лише частково відображає широкий перелік виробів речового забезпечення військовослужбовців, то ж переважна частина стандартів не є гармонізованими, сумісними або взаємозамінними із міжнародними.

Серед проблемних питань неузгодженості термінологічних аспектів з дизайну та технологій виготовлення одягу та інших виробів військового призначення варто виокремити некоректність перекладу слів іншомовного походження, невідповідність визначення термінів у нормативній документації; відсутність узгодження термінології в міжгалузевому контексті, зокрема в галузі технологій та виробництва і військової справи.

Так, наприклад, відповідно до Закону України «Про військовий обов'язок і військову службу» сталим є поняття «військова форма одягу – комплект одноманітних за конструкцією та регламентованих за зовнішнім виглядом предметів одягу, взуття та окремих видів спорядження, встановлений для військовослужбовців Збройних Сил України та інших військових формувань» (ЗУ «Про військовий обов'язок і військову службу», 1992).

Дане поняття узагальнює назви предметів обмундирування, спорядження, знаків розрізнення призначених для використання військовослужбовцями різних родів військ та працівниками спецслужб відповідно до норм забезпечення (Наказ МОУ № 606, 2017). Поняття «форма одягу» об'єднує вироби за їх призначенням та сезонністю. Серед видів військової форми одягу виокремлено парадну, парадно-церемоніальну, парадно-вихідну, повсякденну, польову (службову морську), спеціальну та спортивну форми одягу (Наказ МОУ № 232, 2016; Остапенко та ін., 2023: 134).

В контексті поняття «військова форма одягу» складову «форма» варто розглядати не лише, як зовнішні абрис об'єкта, а більш широко – як систему взаємопов'язаних складових, що поєднує: по-перше – зовнішній вигляд виробів окремо та у комплекті, зокрема матеріал, художньо-композиційні особливості, колірне рішення, оздоблення, фактуру тощо; по-друге – конструкцію, а саме силует та об'ємну форму й ступінь вільності, що визначається величинами прибавок; по-третє – композицію, яка включає пропорційність окремих складових та об'єкта в цілому, симетрію, композиційний центр, зв'язок між частинами форми тощо.

Словосполучення «форма одягу» в даному визначенні варто розглядати як уніформа, тобто однаковий за способом організації та зовнішнім виглядом комплект виробів. Військова форма одягу застосовується військовослужбовцями в залежності від виду та роду військ збройних сил, а також військового звання.

В галузі технологій виготовлення більш дотичним змістовно та близьким до поняття терміну «військова форма одягу» є поняття «формений одяг», що означає «побутовий одяг для військовослужбовців, працівників спеціальних відомств та осіб певних категорії, для яких визначена відповідна форма» однакова за композиційно-конструктивним та художньо-колеристичним устроєм й передбачає нанесення знаків розрізнення з метою чіткого визначення приналежності до конкретної галузі, спеціалізації військового тощо (ДСТУ 2027-92, 1992: 7; Колосніченко, Процик, 2011: 15).

Формений одяг військового за функціональною ознакою першочергово несе в собі ідентифікаційну функцію, сприяє адаптації до різних службових середовищ, а також слугує вагомою психологічною складовою, як для споживача, так і для населення, оскільки інформує про приналежність до певної галузі чи виду діяльності.

Форма, колористичне оформлення, елементи оздоблення тощо форменого одягу та зокрема знаків розрізнення впливають на формування єдиного стильового рішення, спільної ідентичності, підвищення самосвідомості, слугують складовими айдентики та візуальної комунікації ЗСУ.

Також як приклад, в контексті забезпечення військовослужбовців речовим майном доцільно виокремити та висвітлити поняття, чіткі формулювання яких не зазначені в документації, – «обмундирування» та «спорядження», що в сукупності із засобами індивідуального захисту є складовими екіпірування військовослужбовця та становлять бойовий єдиний комплект (БСК), який сприяє успішному виконанню різного роду завдань, забезпечуючи збереження здоров'я та життя військового (Інструкція про організацію речового забезпечення, 2016; Рудковський та ін., 2016: 51).

Термін «обмундирування» (однострій) є узагальненою назвою затверджених у встановленому порядку предметів форменого одягу військових, головних уборів, взуття, білизни, спорядження та знаків розрізнення, які мають особливі відмінні відзнаки (колір, конструкцію, крій, фурнітуру) (Наказ МОУ № 232, 2016).

Складовими спорядження (амуніції) є матеріально-технічні засоби, зокрема предмети озброєння, особистого майна, побутового вжитку.

До числа спорядження не входить обмундирування та озброєння, однак в Нормах забезпечення речовим майном військовослужбовців Збройних Сил України та Державної спеціальної служби транспорту в мирний час та особливий період перелік спорядження налічує рукавички захисні, окуляри-маску захисні балістичні, налокітники тактичні бойові, ремінь розвантажувальний тактичний захисний тощо, що суперечить визначенню.

Необхідно зазначити, що комплект спорядження військового різниться в залежності від ступеня наближення до зони бойових дій та специфіки виконуваних бойових завдань, однак основними складовими, які належать до матеріально-технічного забезпечення військового є: озброєння та боєкомплект для ураження та захисту у випадку потрапляння на ворожу територію; засоби надання першої медичної допомоги й індивідуальна аптечка; засоби для знезараження води; носимий аварійний запас (харчові продукти, запас води, засоби для розведення багаття, ліхтарик та ін); індивідуальні засоби зв'язку і сигналізації (радіостанція, сигнальна ракета) тощо.

Таким чином, можна дійти висновку, що термін «екіпірування» є більш широким та вміщує «обмундирування» й «спорядження» військовослужбовця. Однак доволі часто останні трактуються, як синоніми до поняття «екіпірування», що не є коректним. Проведений аналіз засвідчує, що сучасне екіпірування в ході бойових дій та при підготовці передбачає застосування військовослужбовцем комплексу засобів: бойового єдиного комплексу (засоби індивідуального захисту, обмундирування, спорядження); інформаційних систем та управління (засоби навігації, комунікації й зв'язку, розвідки, обробки та відтворення інформації); засобів ураження (озброєння, особиста вогнепальна та холодна зброя, засоби для ведення короткого бою); засобів життєзабезпечення (індивідуальні системи життєзабезпечення в залежності від специфіки професійно-кваліфікаційної діяльності) (Рудковський та ін., 2016: 54; Гончарук та ін., 2017: 65).

Варто також наголосити, що найбільша ефективність виконання поставлених завдань військовим досягається виключно при комплектуванні виробів із відповідними тактико-технічними вимогами та за умов взаємосумісності всіх складових бойового комплексу.

Центральним управлінням розвитку та супроводження матеріального забезпечення Збройних Сил України розроблено технічні специфікації на польову та повсякденну форму одягу, зокрема засоби захисту голови та рук; взуття; натільну

білизну; постільні речі; спортивний, медичний та спеціальний одяг; спорядження; засоби індивідуального захисту та інші предмети для речового забезпечення; матеріали для виготовлення речового майна тощо.

Технічна специфікація включає технічні та якісні характеристики виробу, встановлює вимоги до конструкції, пакету матеріалів, технології виготовлення, маркування, пакування, зберігання, а також методів контролю швейних виробів, налічує лінійні виміри виробу в готовому вигляді, графічне зображення зовнішнього вигляду тощо.

Бойовий єдиний комплект військового включає вироби, на які розроблено технічні специфікації, що постійно оновлюються та представлені на офіційному сайті Міністерства оборони України. Варто наголосити, що різновиди виробів згруповано у наступні кластери: матеріали для виготовлення речового майна; польова форма одягу; повсякденна форма одягу; взуття; натільна білизна; постільні речі; спортивний одяг; медичний одяг; спеціальний одяг; засоби індивідуального захисту; спорядження тощо.

Однак, наявна та розміщена на офіційному сайті класифікація не повною мірою враховує поділ за видами виробів та асортиментними групами сформованими у швейній промисловості й потребує узгодження. Наприклад, угруповання «повсякденна форма одягу» налічує вироби різного асортименту та призначення, як-от вироби для захисту голови (берет, кашкет, кашкет-безкозирка, шапка зимова тощо) хустково-шарфові вироби (комір-формений), аксесуари (краватка, пояс парадний), вироби для захисту рук (рукавички), тож доцільним може бути найменування даної підгрупи як «вироби повсякденного призначення». Аналогічно угруповання «спеціальний одяг» налічує вироби для захисту голови (кашкет), рук (рукавиці гумові), що не є одягом та можуть бути класифіковані як «вироби спеціального призначення». Також комбінезон спеціальний, костюм (куртка і штани) спеціальний розміщені в угрупованні «спорядження», що суперечить визначенню «спорядження», до числа якого не входить обмундирування. Вищезазначені приклади актуалізують необхідність тісної співпраці науковців з числа представників галузі швейної промисловості із розробниками нормативної документації на предмети матеріального забезпечення Збройних Сил України з метою формування злагодженої терміносистеми та класифікації виробів.

Також наведемо ще приклад подвійного визначення одного терміну. Натільна білизна є першим базовим шаром, який контактує безпосередньо

з тілом споживача і передбачає створення сприятливих мікрокліматичних та гігієнічних умов, вагомо впливає не лише на функціонування важливих систем організму, а й на взаємодію складових виробів бойового єдиного комплексу. Однак необхідно зазначити, що нормативним визначенням у сфері дизайну та технологій виготовлення швейних виробів є «білизняний виріб» – швейний або трикотажний виріб, призначений для створення гігієнічних умов тіла й побуту (ДСТУ 2027-92, 1992: 4; Колосніченко, Процик, 2011: 106). Англійськими відповідниками є «underwear» та «underclothes», що перекладається як нижня, або спідня білизна і об'єднують всі категорії виробів даного асортименту.

Тенденція до розширення асортиментного ряду й модернізації військового екіпірування та спорядження обумовлюють необхідність систематизації широкого переліку виробів за виокремленими угруповуваннями. Доцільним є розподіл виробів за різними угруповуваннями: призначенням, родом військ (спеціалізацією), асортиментом, видом виробу (матеріалу), сезоном, статтю, складністю конструкції, опорною ділянкою, терміном експлуатації, способом, класом та видом захисту, функціональним призначенням.

Значна частина термінів у сфері дизайну та технологій виготовлення виробів військового призначення утворена шляхом словоскладання, зокрема термінів-комполітів, а саме плащ-накидка, шапка-феска, сорочка-поло, шарф-труба, гермошолом, маскхалат тощо. Поширеними та конкретизованими прийомами термінотворення на основі словосполучень є конкретизація сезону носіння – штани вітровологозахисні зимові, костюм спеціальний зимовий та літній, костюм маскувальний зимовий, сорочка зимова, рукавички зимові, шкарпетки літні та зимові, черевики літні тощо; частин тіла – наплічник, нагрудник, налокітник, наколінник; матеріалів – рукавички шкіряні, рукавички трикотажні тощо, але не занадто детально, як-от «фуфайка з трикотажного бавовняного кулірного полотна». Даний підхід дозволяє деталізувати та більш повно викласти необхідне значення та конкретизувати особливості.

Вдосконалення бойової техніки, зброї та забезпечення нею військовослужбовців обумовлює необхідність розробки нових виробів та безперервного вдосконалення наявних, зокрема введенням додаткових елементів та деталей.

Варто зауважити, що на офіційних сайтах, де провідні виробники реалізують вироби, межі між одягом та іншими виробами військового призначення, тактичним одягом, спорядженням та екі-

піруванням доволі часто є не чітко окресленими та розмитими й потребують узгодження із визначеннями національних стандартів та чіткого розподілу за угрупованнями, що враховує широкий асортимент сучасних виробів.

Також слід зазначити, що окрема документація, зокрема технічні умови на моделі одягу, містять некоректну термінологію, а саме назви деталей «пілка» – пілочка; технологію обробки «нашивна кишеня» – настрочна кишеня; характеристику конструкції «вточний рукав» – вшивний рукав, що в більшості пов'язано із калькуванням та буквальним перекладом іншомовного слова на український лад.

Висновки. Таким чином, робота в напрямі уніфікації термінів, понять, їх визначень, оновлення й запровадження нових державних стандартів й іншої нормативно-технічної документації, що слугує джерельною базою при проектуванні виробів військового призначення, набуває значущості та вагомості на державному рівні.

Терміносистема військової справи є багатоаспектною за змістом та налічує значну кількість термінів, які необхідно вивчати в міжгалузевому контексті, з огляду на різне смислове та функціональне навантаження.

Встановлено нагальну необхідність розробки єдиної терміносистеми в сфері військової справи, зокрема речового забезпечення військових з метою гармонізації термінів та понять й узгодження слововживання у нормативній документації з військової стандартизації, серед спеціалістів галузі, під час навчання молодих фахівців та в наукових працях.

За результатами аналізу необхідно наголосити, що з метою якісного лінгвістичного забезпечення галузевого перекладу запозичених іншомовних термінів та формулювання їх понять, а також підготовки проектів технічних специфікацій на вироби для речового забезпечення військовослужбовців тощо повинні долучатися фахівці з технологій легкої промисловості.

Із розвитком озброєння відбувається поява нових видів виробів та вдосконалення системи захисту військового, що призводить до розширення асортименту виробів й обумовлює потребу узгодження трактування їх визначень.

Сформульовано проблемні термінологічні аспекти щодо проектування текстильних виробів військового призначення. Наведено приклади, які засвідчують неузгодженість визначень та понять, а саме «військова форма одягу» та «формений одяг», розмите формулювання – поняття термінів «обмундирування», «екіпірування», «спорядження», некоректне використання термінології:

«пілка» – пілочка, «нашивна кишеня» – настрочна кишеня, «вточний рукав» – вшивний рукав тощо. Вказано теоретичні відомості щодо визначень та понять «бойовий єдиний комплект», «обмундирування», «екіпірування», «спорядження». Визна-

чено та співставлено поняття термінів в галузі військової справи та сфері дизайну й технологій виготовлення, а саме терміни «військова форма одягу» – «формений одяг» та «нагільна білизна» – «білизняні вироби».

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Військовий стандарт ВСТ 01.301.001 – 2018 (Видання 2). Чинний від 01.10.2018. URL: https://www.mil.gov.ua/content/tenders_2019/dz_v_st.pdf (дата звернення: 22.04.2024)
2. Гончарук А. А. Основні принципи побудови комплексу бойового екіпірування військовослужбовця. А.А. Гончарук, В.М. Оленев, В.Б. Радімушкін, В.О. Шлапак. *Збірник наукових праць Військової академії*. Одеса : ВА, 2017. Вип. № 1. С. 64–69.
3. ДСТУ 2027-92. Вироби швейні й трикотажні. Терміни та визначення. [Чинний від 01.01.93]. Київ: Держстандарт України, 1992. 14 с.
4. Жалай В. Я. та ін. Новітні тенденції функціонування української військової терміносистеми. *Лінгвістика XXI століття: нові дослідження і перспективи*. Київ. 2018. С. 5–43.
5. Інструкція «Про організацію речового забезпечення військовослужбовців Збройних Сил України та Державної спеціальної служби транспорту в мирний час та особливий період». Зареєстровано в Міністерстві юстиції України 26 травня 2016 р. за № 768/28898 URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0768-16#n4> (дата звернення: 07.06.2024)
6. Інструкція про організацію речового забезпечення військовослужбовців Збройних Сил України в мирний час та особливий період. Зареєстровано в Міністерстві юстиції України 26 травня 2016 р. за № 768/28898 URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0768-16#Text> (дата звернення: 17.04.2024)
7. Колосніченко М.В., Процик К.Л. *Мода і одяг. Основи проектування та виробництва одягу* : навчальний посібник. Київ : КНУТД, 2011. 238 с. Бібліогр.: 227 с. : іл. 189.
8. Литовченко І. О. Динамічні процеси у військовій лексиці української мови (назви зброї, амуніції, споруд) : монографія. Кривий ріг : Видавець Роман Козлов, 2016. 206 с.
9. Н. Остапенко, Я. Мамченко, А. Рубанка, О. Колосніченко. Термінологічні аспекти проектування виробів військового призначення. *Збірник матеріалів VII Міжнародної науково-практичної конференції текстильних та фешн технологій KyivTex&Fashion*, м. Київ, 19 жовтня 2023 р. Київ: КНУТД, 2023. С. 133–135.
10. Наказ Міністерства оборони України від 20 листопада 2017 року № 606 «Про затвердження Правил носіння військової форми одягу та знаків розрізнення військовослужбовцями Збройних Сил України та ліцеїстами військових ліцеїв». Зареєстровано в Міністерстві юстиції України 12 грудня 2017 року за № 1502/31370. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1502-17#Text> (дата звернення: 27.05.2024)
11. Наказ Міністерства оборони України від 29.04.2016 № 232 «Про речове забезпечення військовослужбовців Збройних Сил України та Державної спеціальної служби транспорту», зареєстрований в Міністерстві юстиції України 26.05.2016 за №767/28897 URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0767-16#Text> (дата звернення: 25.02.2024).
12. Наказ управління державної охорони України від 24 квітня 2023 року № 287 «Про забезпечення речовим майном військовослужбовців Управління державної охорони України», зареєстрований в Міністерстві юстиції України 09.06.2023 р. за № 970/40026 URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0970-23#n10> (дата звернення: 20.05.2024)
13. Програма робіт із військової стандартизації на 2024–2026 роки. URL: https://www.mil.gov.ua/content/mil_standard/07_05_24_Progrma_robit_z_zinamu.pdf (дата звернення: 05.03.2024).
14. Рудковський О. М. Проблеми розвитку бойового екіпірування солдата як єдиного комплексу для Збройних Сил України. О. М. Рудковський, В. В. Федоренко, А. Д. Черненко, С. І. Оборнев. *Збірник наукових праць Військової академії*. Одеса : ВА, 2016. Вип. № 2 (6). С. 50–60.
15. Славутич Є. М. Одяг «малоросійських» козаків: склад, походження, покрій, матеріали, функціональність, забезпечення. Друга половина XVII – перша третина XVIII ст. *Спеціальні історичні дисципліни: питання теорії та методики* : зб. наук. пр. Київ: Ін-т історії України НАН України, 2009. Вип. № 16. С. 210–238.
16. Славутич Є. М. Українська військова уніформологія: історіографічний аспект. *Спеціальні історичні дисципліни: питання теорії та методики* : зб. наук. пр. Київ: Ін-т історії України НАН України, 2003. Вип. № 10. С. 343–383.
17. Стаття 7 Глави 1 Загальні Положення Закону України Про військовий обов'язок і військову службу від 25.03.1992 від 25 березня 1992 року № 2233-XII URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2232-12#Text> (дата звернення: 22.05.2024)
18. Технічні специфікації Міністерства оборони України на предмети для речового забезпечення. URL: <https://www.mil.gov.ua/diyalnist/tenders-zakupivlia/tehnichni-speczifikaczii-ministerstva-oboroni-ukraini-na-predmeti-dlya-rechovogo-zabezpechennya.html> (дата звернення: 03.05.2024).
19. Туровська Л. В. Дещо про генезис сучасної української військової термінології. *Філологічні науки. Наукові праці*, 2007. Том 67. Вип. 54. С. 83–87.
20. Чмир М. В. Однострій та знаки розрізнення військовиків збройних сил ЗУНР (ЗОУНР) 1918–1919 рр. *Український визвольний рух* : Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича НАН України, Центр досліджень визвольного руху. Львів, 2007. Збірник № 9. С. 181–247.
21. Юрова Т.М. Однострій українських вояків від Першої до Другої світової війни : монографія. Київ : Видавець Олег Філюк, 2016. 398 с.

22. Яремко Я. П. Нариси з історії української військової термінології. Видання друге, виправлене і доповнене. Дрогобич : ДПУ, 2014. 411 с.
23. Яценко Н. О. Формування назв військового одягу в українській мові: монографія. Київ, Інститут української мови: Вид. дім Дмитра Бураго, 2009. 179 с.

REFERENCES

1. Ministry of Defense of Ukraine. (2018). *Viiskovyi standart VST 01.301.001 – 2018 (Vydannia 2)* [Military Standard VST 01.301.001 – 2018 (Edition 2)]. URL: https://www.mil.gov.ua/content/tenders_2019/dz_v_st.pdf. [in Ukrainian]
2. Honcharuk, A. A., Olenev, V. M., Radimushkin, V. B., & Shlapak, V. O. (2017). *Osnovni pryntsyipy pobudovy kompleksu boiovoho ekipiruvannia viiskovosluzhbovtstva* [Basic principles of creating a soldier's combat equipment complex]. *Zbirnyk naukovykh prats Viiskovoi akademii*, 1, 64–69. [in Ukrainian]
3. DSTU 2027-92. *Vyroby shveini y trykotazhni. Terminy ta vyznachennia*. Kyiv: Derzhstandart Ukrainy, 1992. 14 s. 2027-92. *Wares sewing and knittings. Terms and determinations*. Kyiv, Derzhstandart Ukrainy, 1992. 14 p. [in Ukrainian].
4. Zhalai, V. Ya. (2018). *Novi tendentii funktsionuvannia ukrainskoi viiskovoi terminosystemy* [New trends in the functioning of the Ukrainian military terminological system]. *Linhvistyka XXI stolittia: Novi doslidzhennia i perspektyvy*, 5–43. [in Ukrainian]
5. Ministry of Defense of Ukraine. (2016). *Instruktsiia pro orhanizatsiiu rechovoho zabezpechennia viiskovosluzhbovtstv Zbroinykh Syl Ukrainy ta Derzhavnoi spetsialnoi sluzhby transportu v myrnyi chas ta osoblyvyi period* [Instruction on organizing material support for servicemen of the Armed Forces of Ukraine and the State Special Transport Service in peacetime and special periods]. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0768-16#n4>. [in Ukrainian]
6. Ministry of Defense of Ukraine. (2016). *Instruktsiia pro orhanizatsiiu rechovoho zabezpechennia viiskovosluzhbovtstv Zbroinykh Syl Ukrainy v myrnyi chas ta osoblyvyi period* [Instruction on organizing material support for servicemen of the Armed Forces of Ukraine in peacetime and special periods]. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0768-16#Text>. [in Ukrainian]
7. Kolosnichenko, M. V., & Protsyk, K. L. (2011). *Moda i odiah: Osnovy proektuvannia ta vyrobnytstva odiahu: Navchalnyi posibnyk* [Fashion and clothing: Basics of clothing design and production: A textbook]. Kyiv: KNUTD, 227 p. [in Ukrainian]
8. Lytovchenko, I. O. (2016). *Dynamichni protsesy u viiskovii leksytsii ukrainskoi movy (nazvy zbroiy, amunitsii, sporud): Monohrafiia* [Dynamic processes in military vocabulary of the Ukrainian language (names of weapons, ammunition, buildings): Monograph]. Kryvyi Rih: Vydavets Roman Kozlov, 206 p. [in Ukrainian]
9. Ostapenko, N., Mamchenko, Ya., Rubanka, A., & Kolosnichenko, O. (2023). *Terminolohichni aspekty proiektuvannia vyrobiv viiskovoho pryznachennia* [Terminological aspects of designing military-purpose products]. In *Zbirnyk materialiv VII Mizhnarodnoi naukovo-praktychnoi konferentsii tekstylnykh ta feshn tekhnolohii KyivTex&Fashion*. Kyiv: KNUTD, 133–135. [in Ukrainian]
10. Ministry of Defense of Ukraine. (2017). *Pro zatverdzhennia Pravyl nosinnia viiskovoi formy odiahu ta znakov rozrinnia viiskovosluzhbovtstviy Zbroinykh Syl Ukrainy ta litsieistamy viiskovykh litsiev* [On the approval of the Rules for wearing military uniforms and insignia by servicemen of the Armed Forces of Ukraine and cadets of military lyceums] (Order № 606). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1502-17#Text>. [in Ukrainian]
11. Ministry of Defense of Ukraine. (2016). *Pro rechove zabezpechennia viiskovosluzhbovtstv Zbroinykh Syl Ukrainy ta Derzhavnoi spetsialnoi sluzhby transportu* [On the supply of material property to the Armed Forces of Ukraine and the State Special Transport Service] (Order № 232). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0767-16#Text>. [in Ukrainian]
12. State Security Administration of Ukraine. (2023). *Pro zabezpechennia rechovym mainom viiskovosluzhbovtstv Upravlinnia derzhavnoi okhorony Ukrainy* [On material provision for servicemen of the State Security Administration of Ukraine] (Order № 287). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0970-23#n10>. [in Ukrainian]
13. Ministry of Defense of Ukraine. (2024). *Prohrama robit iz viiskovoi standartyzatsii na 2024–2026 roky* [Program of works on military standardization for 2024–2026]. URL: https://www.mil.gov.ua/content/mil_standard/07_05_24_Progrma_robit_z-zinamu.pdf. [in Ukrainian]
14. Rudkovskiy, O. M., Fedorenko, V. V., Chernenko, A. D., & Obernev, S. I. (2016). *Problemy rozvytku boiovoho ekipiruvannia soldata yak yedynoho komplektu dlia Zbroinykh Syl Ukrainy* [Problems of developing combat gear for soldiers as a unified set for the Armed Forces of Ukraine]. *Zbirnyk naukovykh prats Viiskovoi akademii*, 2(6), 50–60. [in Ukrainian]
15. Slavutych, Ye. M. (2009). *Odiah "malorosiiskyykh" kozakiv: Sklad, pokhodzhennia, pokrii, materialy, funktsionalnist, zabezpechennia. Druha polovyna XVII – persha tretyna XVIII st.* [Clothing of "Little Russian" Cossacks: Composition, origin, cut, materials, functionality, supply. Late 17th – early 18th century]. *Spetsialni istorichni dystsypliny: Pytannia teorii ta metodyky*, 16, 210–238. [in Ukrainian]
16. Slavutych, Ye. M. (2003). *Ukrainska viiskova uniformolohiia: Istoriohrafichniy aspekt* [Ukrainian military uniformology: Historiographical aspect]. *Spetsialni istorichni dystsypliny: Pytannia teorii ta metodyky*, 10, 343–383. [in Ukrainian]
17. Verkhovna Rada of Ukraine. (2024). *Stattya 7 Hlava 1 Zahalni Polozhennia Zakonu Ukrainy "Pro viiskovyi obov'iazok i viiskovu sluzhbu"* [Article 7 Chapter 1 General Provisions of the Law of Ukraine "On Military Duty and Military Service"]. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2232-12#Text> [in Ukrainian]
18. Ministry of Defense of Ukraine. (2024). *Tekhnichni spetsyfikatsii na predmety dlia rechovoho zabezpechennia* [Technical specifications for items of material supply]. URL: <https://www.mil.gov.ua/diyalnist/tenders-zakupivlia/tehnichni-specifikaczi-ministerstva-oboroni-ukraini-na-predmeti-dlya-rechovogo-zabezpechennya.html>. [in Ukrainian]

19. Turovska, L. V. (2007). Dshcho pro henezys suchasnoi ukrainskoi viiskovoi terminolohii [Some aspects of the genesis of modern Ukrainian military terminology]. *Filolohichni nauky. Naukovi pratsi*, 67(54), 83–87. [in Ukrainian]
20. Chmyr, M. V. (2007). Odnostrii ta znaky rozrznennia viiskovykh zbroinykh syl ZUNR (ZOUNR) 1918–1919 rr. [Uniforms and insignia of the military personnel of the ZUNR (ZOUNR) Armed Forces, 1918–1919]. *Ukrainskyi vyzvolnyi rukh*, 9, 181–247. [in Ukrainian]
21. Yurova, T. M. (2016). Odnostrii ukrainskykh voiakiv vid Pershoi do Druhoi svitovoi viiny: Monohrafia [Uniforms of Ukrainian soldiers from the First to the Second World War: Monograph]. *Kyiv: Vydavets Oleh Filiiu*, 398 p. [in Ukrainian]
22. Yaremko, Ya. P. (2014). Narysy z istorii ukrainskoi viiskovoi terminolohii [Essays on the history of Ukrainian military terminology] (2nd ed., revised and supplemented). *Drohobych: DPU*, 411 p. [in Ukrainian]
23. Yatsenko, N. O. (2009). Formuvannia nazv viiskovoho odiahu v ukrainskii movi: Monohrafia [Formation of military clothing names in the Ukrainian language: Monograph]. *Kyiv: In-t ukrainskoi movy: Vyd. dim Dmytra Buraho*, 179 p. [in Ukrainian]